

Politika Dergisi - Celal Şengör Mülakatı

İçeriği Yazan: [Nuran TALAY](#) [1] Zaman: Pzt, 04/01/2010 - 00:00

PD Raporaj Ekibi: [Nuran TALAY](#) [1]

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR kimdir?

P

Dr. Celal ŞENGÖR 24 Mart 1955'te İstanbul'da doğdu. 1973 yılında Robert Academy'yi bitirdi. 1978'de State University of New York at Albany'den jeolojik bilimler alanında doktora yaptı. 1979'da master, 1982'de de aynı üniversiteden doktora derecesini aldı. 1982'de İTÜ Maden Fakültesi Genel Jeoloji Kürsüsüne atandı.

1984 yılında Londra Jeoloji Cemiyeti'nin "Başkanlık Ödülü"nü, 1986'da TÜBİTAK'ın Bilim Ödülü'nü aldı. Aynı yıl TÜM Maden Fakültesi Genel Jeoloji Anabilim Dalı'nda doçent oldu. 1988'de Neuchâtel Üniversitesi Fen Fakültesi'nden şeref bilim doktoru (Docteur ès sciences honoris causa) pâyesi aldı. 1992 yılında TÜM Maden Fakültesi Genel Jeoloji Anabilim Dalı'nda profesörlüğe yükseltildi. 1993 yılında Türkiye Bilimler Akademisi kurucu üyesi oldu, Akademi konseyine seçildi, aynı yıl TÜBİTAK Bilim Kurulu üyesi'ne seçildi.

1990 yılında Academia Europaea'ya ilk Türk üye olarak seçilen Celal ŞENGÖR, 86 ülkenin bilimler akademisi'ne üye. ŞENGÖR'ün yayınlanmış 1826 makalesi var. Bu makalelere 12658 atıf yapılmış. Yurtdışında birçok üniversitede bulunmuş olan Prof. ŞENGÖR birçok uluslararası ödülün de sahibi. ŞENGÖR ayrıca pek çok uluslararası dergide editör, yardımcı editör ve yayın kurulu üyesi yapılmış ve yapmaktadır.

Nuran TALAY: Türkiye gündemi hakkında ne düşünüyor. Son dönemde hakkında en çok konuşulan konu "Kürt Açılımı". Bu açılım hakkında siz ne düşünüyorsunuz?

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR: *Bunu nasıl algıladınız? za bari? Bu insanlar kim? Kürt kim?*

Geçmişe baktığımız zaman bu kimliğin çok yakın tarihte oluştuğunu görürsünüz. Dilleri ise karmakarışık, bir geçmişini yok. Yalnızca bir grup kendini Kürt olarak addediyor. Hepsi aynı düzende değil. Bu bilinç ile hareket eden çok küçük bir grup. Böyle bir grubun oluşması için bir ortam oluşturuldu. Evvela bu ortam ortadan kaldırmak lazım! Bir ayrılmaya gitmek istemiyorsak bu sorunu çözmek lazım.

Şimdi bunun tam tersini yapıyoruz Etkene destek veriyor yardımcı oluyoruz. Dolayısıyla ile buna yardımcı olursanız, bu küçük grubun yaratıcılarına ve gruba fayda sağlıyorsunuz. Korkunun ecele faydası yok ayrılmaz, sonunda bu olur.

“Kürt Açılımı”nda kontrol yitirilmiş durumda. Durumun ne olduğunu bilmiyorlar. Entelektüeller de bunun farkında değil. Orada burada yazan köşe yazarları da farkında değil. Orada yayan halkın tümü değil, ayrımcı çirkinliği yapan küçük bir grup; onu çözelim. AKP doğuda çok fazla oy aldı. Çünkü ilk defa onların dilini konuşan bir grup gördüler. Bir de bunu deneyelim diyenlerin sayesinde oy aldı.

Bugün birçok köşe yazarı Kürtçe diyor. Kürtçe ne demek, Kürt ne demek, bilmiyorlar. Bir defa Kürt Açılımı hakkında yazmadan önce, Kürt kelimesinin ardında ifade edilen tarihi kültürü bilmek, ona göre hareket etmek lazım. Ben Kürt açılımını bu şekilde entelektüel bir alt yapıya sahip olmadıkları inancındayım. Olmadıkları için de sorunu küçük bir grup insanın, Türkiye'nin doğusunda yayan halkın, nüfusu yönlendirerek, Türkiye'den ayrı bir “birlik” haline getirme çabasıdır. Buna mani olmamız bu şartlar altında artık mümkün değildir.

Sorunu entelektüel geçmişi bilmeden çözemezsiniz.

Nuran TALAY: *Toplumun bu konuda sessiz oluşunu neye bağlıyorsunuz?*

Nuran TALAY: *Evet ben de izleyeceğim mutlaka. Bir arkadaşım izlenimlerini paylaşmıştı; o sahneleri izlerken donup kaldınız, saatlerce ağıladınız, hatta aynı sahneleri gerçekten askerliğin sırasında yaşadığınız söylemişti. Ve tüm gerçekliğe rağmen teröristlerin kahramanca karşılanması içerlediğini söylemişti.*

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR: *Şüphesiz bir şey, bırak kahramanca karşılamayın, akıllardan silinmeyecek görüntülerdi. Biz kendi ordumuzu kahramanca karşılamayacağım, kendi ordumuza “tü-kaka” demeye başlayan “aptal” bir milletiz. Toplumda araştırma, sorgulama yok. Sunulanla yetinen bir millet.*

Osmanlı, Anadolu toplumunu ta devrinde tutmuş. Atatürk'ün devraldığı dönem korkunç bir

dönemdi. Mesela Ahmet Ha?im'in 1919'da Anadolu'nun halini anlatt??? yaz?s?na göre halk?n durumu o günkü gibi tam bir fecaat. Duvardaki Atatürk resmine bak?p bak?p, ya sen nas?l ba?ard?n, diyorum. ?nan?lmaz...

Nuran TALAY: Türkiye'de e?itim sistemini nas?l de?erlendiriyorsunuz? Yabanc? dille e?itim hakk?nda ne dü?ünüyorsunuz?

Prof. Dr. Celal ?ENGÖR: Türkiye'de nitelikli e?itim veren üniversite yok. Adam gibi adam yeti?tiren üç okul var. Bunlardan bir tanesi de Harp Okulu. Adam gibi adamdan neyi anl?yoruz? Dünya ile rekabet edebilecek donan?mda bir ki?iyi. Sizin üniversite mezununuz dünyada ayn? konuda iyi bir okuldaki adamlarla ayn? m? kabul ediliyor? Bizim Harp Okulu'nun mezunu ayn? de?erde kabul ediliyor. Hem de tek tek de?il, tüm s?n?f olarak. Herkes diyor ki; Türk subay?, dünyanın en iyi yeti?mi? subaylar?ndan biridir. Türk pilotu dedi?iniz zaman dünyanın en iyi pilotudur. Hiç tart??mas? yok, muhte?emdirler. Bir "teknik üniversitede" veya ODTÜ'de bir s?n?f olarak kaliteli adam yeti?tiremiyoruz. Ne s?n?fça kaliteli bir kütüphane, ne s?n?fça kaliteli teknisyen var.

Yabanc? dil ile e?itimi ilk önceleri do?ru bulmu?tum. Hatta ?stanbul Teknik Üniversitesi'nin de?erli hocalar?, yabanc? dil ile e?itim olmaz, dediklerinde, hay?r olur, demi?tim. Hatta yabanc? dil ile e?itim dahi verdim. Ancak gördüm ki ö?rencilere ula?am?yorum. Anlatt?klar?m?z tam anla??lm?yor. Sonra de?erli hocalar?m?za, siz hakl?ym??s?n?z, demi?tim. Önce kendi kültürünü, dilini iyi ö?renecek ki ö?renci, ö?retmenin ne anlatt???n? anlayabilsin. Yabanc? dili ö?renmek uluslararası literatürleri takip etmek için mutlaka gerekli. Ama bugün yabanc? dille e?itim verildi?i halde kimse do?ru düzgün yabanc? dil konu?am?yor. Ve ö?renmesi gereken bilgileri de tam olarak kavrayam?yor. O yüzden Türkçe e?itimden yanay?m.

Nuran TALAY: ÜAK taraf?ndan YÖK üyeli?i için önerilmi?tiniz, ancak halen sonuçlanmad?.

Prof. Dr. Celal ?ENGÖR: Bilmiyorum, Cumhurba?kan? istemiyor herhalde. Çe?itli bahaneler sunuluyor. Bunlardan bir tanesi de aile ?irketlerimin birinde sekreter hatas? ile yönetici olarak gösterilmi?im. 'Aaa, sen tam gün çal??yorsun bir ?irkette' dediler. Tüm gün ?irkette çal??t???n görülüyor, dolay?s? ile üniversiteden at?lman laz?m, dediler. ?nceleme heyeti suçsuzlu?uma karar verdi; ancak yanl??l?ktan yani sekreter hatas? ile yönetici olarak görüldü?ümü bilmedi?imden dolay? k?nama cezas? ald?m. Bunun üzerine ba?kan bir mektup gönderdi. ?ncelemede suçsuz oldu?un aç?k olsa da ben at?lman gerekti?ini dü?ünüyorum ve at?lman? isteyece?im dedi. Bir türlü de yazmad? bu mektubu. Bunun üzerine ABD'den bir mektup geldi. Biliyorsunuz, ABD Ulusal Bilimler Akademisi üyesiyim. Nas?l davran?yorsunuz bilim adamlar?n?za, diye mektup geldi. Hatta biz bundan 500 y?l önce ayn? hatay? Galileo'ya da yapt?k. Bunu önermiyoruz art?k diye yazm??lar.

O nedenle hakk?mda bit türlü karar verilemiyor. Cumhurba?kan? beni atamasa dünyaya ne diyecek, atasa kendi etraf?ndakilere ne diyecek? Beklemedeyiz...

Nuran TALAY: “YÖK Ba?kan? için benim asistan?m dahi olamaz” ?eklindeki de?erlendirmenizin nedeni nedir?

Prof. Dr. Celal ?ENGÖR: Evvla akademik geçmi?ine bakar?m. Ve bir akademik geçmi?i yok. O nedenle bu ?ekilde de?erlendirdim.

Nuran TALAY: (Bu arada) Sizce YÖK kald?r?lmal? m?? Yoksa yeniden mi yap?lanmal??

Prof. Dr. Celal ?ENGÖR: Hay?r asla. YÖK'ün kald?r?lmas? söz konusu olamaz. YÖK'ün kald?r?lmas? ile üniversitelerin düzeni, ileti?imi bozulur. Ba??bo? kal?r. Sistemde bir hata yok. ?yi yönetebilen yöneticilere ihtiyaç var, o kadar.

Nuran TALAY: YÖK ba?kanl???na Ergenekon taraf?ndan önerildi?iniz, bu nedenle de evinizin arand??? söylenmi?ti.

Prof. Dr. Celal ?ENGÖR: Evet, duymu?tum. Hatta savc?y? arad?m ve ?ehir d???nda oldu?umu, gerekirse gelebilece?imi söyledim. Ancak böyle bir ?ey olmad?. Aranmad?m.

Nuran TALAY: Genç Mucitler ad?nda bir programda jüri üyesi?i yapm???n?z, o programa kat?lan genç yeteneklere ne oldu?

Prof. Dr. Celal ?ENGÖR: Evet çok güzel bir programd?. Çok iyi dü?ünülmü? projeler gördük. Yar??ma sonunda ödül verildi. Ancak o genç çocuklara sahip ç?kan bir kurum yok. Bu çok ac?.

Nuran TALAY: Chicago Üniversitesi taraf?ndan 9 Ekim'de “Onur Doktoras?” ald?n?z. Ülkemizde bilim adamlar?m?za neden de?er verilmiyor?

Prof. Dr. Celal ?ENGÖR: Nas?l davranaca??m?z? ve ne yapmam?z gerekti?ini bilmiyoruz da ondan...

Nuran TALAY: Gündeme dair konular?n aras?nda kendine yer bulamayan konumuz deprem. Deprem ülkemizin kaderi mi, gerçe?i mi?

Prof. Dr. Celal ?ENGÖR: Tabii, “kader” deyince ne anlad???n?za ba?l?. Deprem, Türkiye oldu?undan beri var. Bundan sonra da olacak. Türkiye'nin jeolojik yap?s? gere?i belirli aral?klarla, Türkiye'nin çe?itli yerlerinde çe?itli büyüklüklerde depremler olmak mecburiyetinde; çünkü oynak bir yap?s? var Türkiye'nin. Onun gere?i de deprem kaç?n?maz.

Nuran TALAY: Depremlerin, do?al afetlerin ilahi adalet olarak de?erlendirmesi hakk?nda dü?ünceniz nedir?

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR: Türkiye'nin jeolojik yap?s? ortada. Ben bu aç?dan de?erlendiririm. Sosyolog de?ilim, do?a bilimciyim. Toplumun psikolojisini sosyologlar dü?ünmeli. Türkiye'nin yap?s? gere?i deprem kaç?n?lmaz.

Nuran TALAY: Japonya'da 6,8 büyüklü?ünde bir deprem oldu. Herhangi bir zarar olmad?.

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR: Biliyorsunuz, Kobe'de deprem oldu. Epey bir zarar gördüler. Mesela Los Angeles'ta bir deprem oldu, birçok ki?i öldü, ba?lar? ciddi derde girdi. Depremden korunabilmek için deprem nedir, nas?l olur, hangi s?kl?ta olur, ne türlü olur, nerede olur; evvela bunlar? bilmek laz?m. Bunlar? halk?n anlamas? laz?m! Bunu bugün dünyanın?n her yerinde halka anlatmak çok zor! Çünkü dünyanın?n her yerinde insanlar giderek do?a bilimlerinden koptular. Bugün 19. yüzy?lda oldu?u gibi do?a bilimlerine merak, ne hikmetse, kalmad? insanlarda. 20. yüzy?l çok feci bir yüzy?l olarak geçti. Biliyorsunuz, insan hürriyetini k?s?tlayan çe?itli rejimler ortaya ç?kt?. Sovyetler Birli?i 70 sene bir toplumun dünya ile, bilim ile ili?kisi kesildi. Saçma sapan ?eyler ö?rendiler. Çin mesela, ayn? ?ekilde 1980'e kadar ba??na gelenler... Almanya, ?talya k?sa bir dönem benzer bir rejimin alt?nda ya?ad?. Balkanlar halen bu korkunç durumlar? ya??yor. Dolay?s? ile insanlık çok kötü bir dönemden geçti, halen de geçiyor. Bunun etkileri muazzam. Mesela Amerika'ya bak?yorsunuz, giderek ?ahlanan bir din Rönesans'? var. Dinler, tekrar insanlar?n kafas?nda yer etmeye ba?lıyor. Ben de anlam?yorum neden böyle oldu?unu, ama Avrupa'da böyle bir geli?me var. Dolay?s?yla biz do?a bilimlerinden büyük ölçüde koptuk, insanlık olarak. Tabii do?a bilimlerinden kopunca, depremi veya do?al afetlerin ne zaman gelece?i, nas?l gelece?i, neler olaca?? konusunda halk? e?itmek zorla??yor. Örne?in; Hollywood'da bir fay basama??n? gösterdiler, belli ki aktif fay. Ama bu aktif fay?n üzerinde iki apartman blo?u var. Bir ba?ka yanda koskoca apartmanda boydan boya çatlak var. Tüm bunlara kar??n insanlar oturuyor. ABD'de böyle oluyorsa ortalama tahsil düzeyi dü?ük ülkemizde bunun çok daha beterini görüyorsunuz. Türkiye'de politikac?lara bak?yorsunuz, bu konuda hiç bir ?ey anlatm?yor, yapm?yorlar.

Din ad? alt?nda bir etkileme durumu söz konusu. Cehaletin üstüne ç?kmak, ortam?n?z müsait de?ilse çok zor. Avrupa 1000 sene boyunca Ortaça? seviyesinde ya?ad?. ?slam'a bakal?m, 400 y?l boyunca muazzam ya?am??lar. Mesela Araplar her türlü ?arta gelebilen insanlar. Bu tip adamlardan iyi asker olur. Bu adamlar birçok kültürle temasa geçmi?ler ve sünger gibi bu kültürleri kendilerine göre alm??lar. Bu iyi dönemleri. Din, bu cemiyeti tekrar bo?azlayana kadar sürdü.

Mesela Rönesans, birkaç ak?ll? adam?n i?! Tarihe ne kadar etki ediyor bu tip insanlar, müthi?. Tarih, insanlar?n s?rt?nda gider. Mesela Marksistler tarihin kendine göre kurallar? var dese de böyle bir kural yok. Tarihi adam yarat?r. Onun için adama yat?r?m yapacaks?n. Çok mühim bu!

Nuran TALAY: Dünyada olu?an depremler birbirini tetikliyor mu?

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR: Uzun zamana kadar böyle bir etkinin olmad??? dü?ünülüyordu. Fakat ?imdi fikirler de?i?ti. Depremlerin birbirini etkiledi?i, bunun iki ?ekilde oldu?u ortaya ç?kt?. Birincisi; çok k?sa zaman içinde bir yerde deprem oldu?u zaman, derhal onun çevresinde birçok depremi tetikledi?i de ortaya ç?kt?. 1999 depremi olduktan sonra ilginç bir çal??ma gösterdi ki Yunanistan'da birden bire depremler artt?. Dolay?s?yla tetikleme olay?n?n oldu?unu gösterdi.

?kinci olarak; uzak mesafeler, uzak zaman aral?klar?nda meydana gelenler var. O da dünya?n birçok yerinde faylar tam k?r?lman?n s?n?r?nda duruyor. Bu yüzden böyle bir deprem oldu?u zaman bu depremin yaratt??? gerilmeler geni? alanlara yay?l?yor ve bu geni? alanlar?n su bas?nc?n?, kaya içindeki su bas?nc?n? de?i?tiriyor ve bu depremi tetikliyor. Tabii bu çok büyük mesafelerde olmuyor. Bir de hangi levha s?n?r? üzerinde oldu?u önemli. Örne?in Pasifik'teki bir deprem Afrika'daki bir depremi tetiklemez.

Nuran TALAY: ?stanbul ya?mura dahi teslim olan bir ?ehir? Deprem olunca ne olacak?

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR: ?stanbul her ?eye teslim olur. ?stanbul'un altyap?s? ak?ll?ca kurulmam??. 1950'den sonra bir patlama ?ehrine döndü. Birçok insan buraya geldi ve bu gelenler son derece cahil. ?stanbul'da akl?na geldikleri yere ev yapt?lar. Ev de denemez, kulübe. Derenin sel yata??na ad? üstünde ta?k?n ovas? da deriz. Buraya gelir ev yaparsan?z, gelir sizi vurur. Bu çok normal. ?stanbul'un belli ak?lc? bir yap?s? olmad??? için ?stanbul'u etkileyen do?a olaylar?ndan insanlar?n etkilenmesi kaç?n?lmaz.

Ya?murda bir yerden bir yere ula?mak dahi çok zor. Deprem oldu?unda bir felaket olacak tabii. Hastaneye ula?amayacaks?n?z, ula?san?z dahi sa?l?k personeli ula?amam?? olacak. Telefonlar çal??mayacak, yard?mlar ula?amayacak. Tüm bunlar? rasyonel dü?ünürsek bu tip durumlarda ne yapmas? gerekti?ini bilen tek bir kurum var; o da TSK. Derhal sahra hastaneleri ile acil müdahalede bulunuyorlar. Ama bu sefer TSK buna yeti?ebilecek mi, bilemiyoruz. Çünkü çok büyük bir felaketten söz ediyoruz. TSK ile diyalog içinde olabilen yöneticiler de kalmad?. Asker ile konu?malar? da mümkün de?il zaten. TSK 21. yüzy?lda ya??yor, yöneticiler ortaça?da.

Nuran TALAY: Peki, "küresel ?s?nma"n?n depremle bir ili?kisi var m??

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR: Deprem ile do?rudan ilgisi yok; çünkü atmosfere empoze etti?i bir ?ey. Atmosferin depremi bir iki hal d???nda etkilemesi söz konusu de?il. Buz ça??ndan, buzullar ça??ndan giriyoruz. Biz insanlar olmasak da dünya ?s?nmaya ba?layacakt?. Biz bu ?s?nmaya küçücük bir katk?da bulunuyoruz. Ama bu küçücük katk? atmosfere çok büyük bir etki yap?yor.

İsınman neticesinde sular yükselebilir. Bangladeş'i su basacak, o kadar ki iyi nereye koyacaksınız? Sahil ovaları su basacak. Bu insanlar nereye yerleştireceksiniz, bunlarda sıkıntı görülebilir. Görülemez sıkıntı da; biz iklim olayları tahmin edebiliyoruz diyoruz, ancak eğer deşerlerinin olduğu ortaya çıkıyor. Eğer deşerlerini bulduğu zaman şşnma, bizim tahmin edemediğimiz atmosfer olayları karışık veriyor.

Nuran TALAY: Belediyelerin, depreme ilişkin somut çalşmaların olmayışının nedeni nedir?

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR: Çünkü kapasite yok. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde iyi niyetle yapılan çalşmalar var, ancak yetersiz. Tüm bunlar tam anlamıyla yapılacak entelektüel kapasite yok. Türkiye'de belediye başkanları, İstanbul'un haritasını çizelim bana iyi jeologlar lazım dese, yok. Neden yok dersiniz, yetiştirememiz

Nuran TALAY: İstanbul depremi Türkiye'nin başlıca tehlikeye atar mı, atarsa neden?

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR: Evet atacak kanaatindeyim. İstanbul depremi, Türkiye'nin sırtına çok büyük bir mali yük bindirecektir. Daha deprem olmadan zaten dünyaya el açar durumdayız. Şu anda 2010'da hazine piyasadan para toplamak zorunda, çünkü tahviller almıyoruz ve bu tahvilleri ödemek zorunda. Nereden alacak bu paraları, sizin cebinizden. Şu an Türkiye'nin kaynağı yok. Bunu karışladığımız zaman ekonomide çok durağan bir durum mevzu bahis! Dolayısıyla bunu karışlamak için IMF'ye gitmesi şart. Para alması gerekecek. Borç verecek birini bulacak. Yurt dışındaki IMF olur veya başka bir yer bulacak ve ülkeye mutlaka para getirmesi gerekecek. Türkiye vergi toplayamıyor. Mevduat yok. Kisi de olmadığımız için bir başkasının mevduatını kullanmamız lazım. Bu da yurtdışında bir yer. 50 milyar dolar daha içeri girmek demek. Altından kalkamayacağın bir mali yük, bu mali cephesi!

İkinci yönü; İstanbul gibi bir şehir yoklğümüz zaman bir sürü kültür öşesi de yok olur veya zarar görür. Bunların hepsi bizim deşil. Bizans'ın kalıntıları var, Roma'nın kalıntıları var. İmdi bunları gelip tamir edin diyecek. Sizin elinizde İstanbul'u kültürel olarak restore edecek entelektüel birikim yok.

E, ne yapacaksınız, mecburen bunu da dışardan alacaksınız. Dışardan adam gelecek diyecek ki; 1999 da deprem olduğunda para verdik ne yaptın parayı? Buna verebileceğimiz cevap yok. Gene veririz para ama bu sefer biz geliriz, belli ki siz yapamıyorsunuz diyecektir. "Şte gitti başlıca tehlike".

Gayet basit aslında! Yani siz göbeğinizden başlı olmak zorundasınız. 50 milyar içeri gireceğiz.

Prof. Dr. Celal ŞENGÖR: Ben de teşekkür ederim.

iletisim@PolitikaDergisi.com [2]
Nuran.Talay@PolitikaDergisi.com

[Bu yazı, Politika Dergisi Sayı 19'da yer almıştır. Tüm fazladan özellikleri ile özgün sayıyı indirmenizi öneririz. Sayı 19'u indirmek için [buraya tıklayınız.](#) [3]]

Yorumlar

Kaynak URL (09/08/2020 - 18:53 tarihinde yazdırıldı):

<http://politikadergisi.com/roportaj/politika-dergisi-celal-sengor-mulakati>

Bağlantılar:

[1] <http://politikadergisi.com/pd-uye/nuran-talay>

[2] <mailto:iletisim@PolitikaDergisi.com>

[3] <http://www.politikadergisi.com/sites/default/files/PD19.zip>